

HEEMKUNDEKRING

De Heerlijkheid Oirschot

NIEUWSBRIEF Oktober 2023

Voorwoord

Dominee Stephanus Hanewinckel was predikant van Nuenen en werd geboren in de pastorie waar later ook Vincent van Gogh gewoond heeft. De dominee reisde van 1796 regelmatig door de meierij van 's Hertogenbosch en deed daarvan (anoniem) verslag in een boek (Reize door de Majorij van 's Hertogenbosch) dat in 1799 in Amsterdam werd uitgegeven. De dominee was een echte papenvreter, en niet bepaald complimenteus over de autochtone bevolking. In een stukje over Oirschot en Best citeert hij het volgende spreekwoord:

*“Al wie wil worden oud,
Steek zijn' voeten vroeg in 't hout”*

Dat de klomp in de achttiende eeuw het bekendste exportproduct was van de dorpen in de Meierij is misschien wel bekend, evenals het feit dat Best (ook bij Hanewinckel) de reputatie heeft het centrum van de klompenindustrie te zijn. Hanewinckel schrijft: “Te Best woenen veele Klompen-makers; die met hunne holblokken of klompen eenen sterken handel op Holland drijven”. In 1752 kwamen de klompenmakers uit de heerlijkheid Oirschot (waar Best toen onder viel) in protest tegen het wangedrag van de pachter van de houtschat. Uit een analyse van de protesterende klompenmakers blijkt dat in dat jaar de meeste klompenmakers in de gehuchten (herdgangen) onder Oirschot woonden. Een klompenmaker was overigens in die tijd meestal een boer die zich in de lange wintermaanden ook bezig hield met het maken van klompen. De klompenindustrie in Best wordt groot in de negentiende eeuw, en overleeft tot ver in de twintigste eeuw. Het is wel bijzonder dat Oirschot en Best in deze periode beide belangrijk waren in de houtindustrie: in Oirschot de meubels, in Best de klompen.

Er zijn dus (behalve historisch tot 1820) wel meer overeenkomsten tussen Oirschot en Best. En dat is iets om de komende tijd in de gaten te houden.

Anton Neggers
Voorzitter

Terugblik uitreiking Heemkundewisselschild

Op zaterdagavond 8 augustus was een delegatie van het bestuur aanwezig bij de finale van de schietwedstrijden van de Oirschotse gilden om het Heemkundewisselschild (HWS) uit te reiken. Jaarlijks schieten de beste schutters van de gilden om het Gemeentewisselschild (GWS), het HWS en het kampioenschap van Oirschot. De wedstrijd vond dit jaar plaats op het terrein van Gilde Sint Sebastiaan aan de Wintelrese dijk.

Het HWS werd vorig jaar definitief gewonnen door het gilde Sint Joris, die voor de vijfde keer als beste uit de strijd om de wisseltrofee was gekomen. Daarom werd er dit jaar voor het eerst een nieuwe zilveren trofee uitgereikt. De uitslag van de wedstrijd om het HWS was als volgt:

1. O.L.V. Broederschap 41 punten
2. Sint Joris 38 punten
3. Sint Sebastiaan 23 punten
4. Santa Barbara 19 punten

Het speldje voor de beste schutter ging naar Ad Aarts van de O.L.V. Broederschap.

Het is bijzonder om te ervaren hoe een traditie van middeleeuwse oorsprong in 2023 nog springlevend is. Met enthousiaste schutters (M/V) van alle leeftijden en een gemêleerd publiek werd op het prachtige gildeterrein (waar de biodiversiteit welig tierde) een feestje gebouwd. Het bier vloeyde rijkelijk. Dat vlak voor de laatste ronde om de kampioen van Oirschot de regen in bakken uit de hemel viel mocht de pret niet drukken. Weerapps werden intensief geraadpleegd om te voorspellen wanneer de bui zou overwaaien, maar uiteindelijk besloot de organisatie toch om de wedstrijd uit te stellen tot het volgende seizoen, waarna de prijsuitreiking van het GWS (door de burgemeester) en het HWS (door de voorzitter) volgde. Tegen die tijd was de schemering ingevallen.

Het jaarlijks terugkerend evenement is er een van uitzonderlijke klasse. Misschien wilt u het het volgend jaar ook een keer bijwonen? Wij zullen u via de nieuwsbrief op de hoogte brengen van datum en locatie van de finale van de Oirschotse schietwedstrijden in 2024.

Namens het bestuur

Reminder Grote Excursie naar Nassaustad: BREDA

AANMELDING GROTE EXCURSIE NAAR BREDA: 4 november 2023

Opgeven vóór 15 oktober a.s.

In de vorige nieuwsbrief hebben we al een artikel opgenomen over deze grote excursie naar Breda. We hebben inmiddels wat meer informatie over het programma. Onderstaand treft u deze aan.

Opgeven

U kunt zich tot 15 oktober 2023 per mail opgeven via: secretariaat@deheerlijkheidoirschot.nl . Uw deelname is pas definitief als u betaald heeft. Bij het opgeven graag doorgeven indien de betaling op een andere naam geschiedt dan de uwe. Ook partners of vrienden die geen lid zijn, kunnen zich voor deze reis opgeven.

De kosten

De kosten voor de hele dag zijn per persoon € 85,-. Zonder diner € 60,-.

Bij annuleringen na 20 oktober 2023 is teruggave van betaling niet meer mogelijk.

Graag het juiste bedrag overmaken aan Heemkundekring De Heerlijkheid Oirschot op bankrekening: NL 57 RABO 0133 8659 16.

Programma

De vier grootste steden van Noord-Brabant kunt je in twee categorieën opsplitsen. Tilburg en Eindhoven zijn vrij nieuwe steden, samengesteld uit een klein centrum met omliggende dorpen die inmiddels behoorlijk verstedelijkt zijn. De andere twee, 's-Hertogenbosch en Breda, zijn veel ouder en hebben al vóór het industriële tijdperk een belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van onze contreien, en zelfs van ons land, met name rondom de 80-jarige oorlog. Voor Oirschottenaren is Den Bosch vrij bekend, vanwege de nabijheid en de gedeelde geschiedenis. Het West-Brabantse Breda is voor velen van ons een onbekendere stad.

De stadswandeling waarmee we beginnen, leidt ons door het oude centrum van Breda. We komen langs de Grote Kerk, die we 's middags uitgebreid gaan bekijken. Ook bekijken we dan de haven, bekend van het turfschip. Het kasteel van Breda huisvest inmiddels de Koninklijke Militaire Academie (KMA). Daarnaast bezoeken we het mooie begijnhof.

Na de lunch bezoeken we de binnenkant van de Grote Kerk, die inmiddels 750 jaar oud is. De eerste vermelding van een stenen kerk in Breda komt voor in een oorkonde uit 1269. De Grote Toren ofwel de toren van de Onze Lieve Vrouwekerk in Breda is ruim 97 meter hoog en de vijfde hoogste kerktoren van Nederland. De toren is gebouwd tussen 1468 en 1509 in Brabants-gotische stijl. Hij is opgebouwd uit Belgisch zandsteen. In de kerk zelf zijn talrijke graven te bewonderen.

De originele koorbanken zijn nog steeds aanwezig. Groot verschil met de Sint Jan van Den Bosch is dat deze laatste, na de woelige tijden waarin het Roomse geloof verboden was, weer een katholieke basiliek is geworden. De kerk van Breda is in 1637 protestants geworden en gebleven. De Nassaus waren immers protestants en hun stempel op de stad is groot geweest.

Na het bezoek aan de kerk is er tijd om een eigen invulling te geven aan de dag. Dat kan door te flaneren door het gezellige centrum, maar je kunt ook een bezoek brengen aan het Stedelijk Museum Breda. Daar is een permanente, multimediale tentoonstelling te zien: 'De Nassaus van Breda'. Het vertelt het verhaal van Breda en zijn relatie met de Nassaus. Toegang tot de tentoonstelling is € 13,50., maar met een museumjaarkaart is het gratis.

De dagindeling in het kort:

- 08.30 uur: vertrek vanaf Vandeoirsprong. U kunt tegenover de ingang de auto parkeren, fietsen kunnen op het terrein worden gestald.
- 09.15 uur: aankomst in Breda: koffie/thee
- 10.00 uur: start stadswandeling o.l.v. een aantal gidsen
- 12.00 uur: lunch
- 13.00 uur: excursie Grote Kerk
- 15.00 uur: vrij programma centrum Breda, met mogelijkheid tot bezoek aan musea (suggestie zie boven)
- 16.30 uur: centrale borrel
- 17.00 uur: vertrek terug naar Oirschot
- 18.00 uur: diner bij Vandeoirsprong (optioneel)

Wij hopen op een grote opkomst en een gezellige dag!

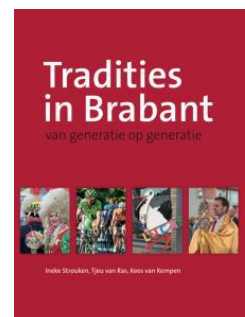
De reiscommissie,
Wim van Kollenburg, Betty Meys en Arthur de Vries

Reminder Lezing: 'Tradities, levend Erfgoed' Donderdag 19 oktober 2023

Donderdag 19 oktober a.s. geeft Ineke Strouken de lezing 'Tradities, levend erfgoed' in de Harmoniezaal van restaurant De Burgemeester in Oirschot.

Een kaarsje aansteken bij de Heilige Eik is onlangs op Open Monumentendag uitgeroepen tot de populairste Oirschotse traditie. Carnaval, de gilden, het sparen in de dubbeltjespot, het geven van bijnamen en kermis scoorden ook heel goed.

Tradities horen vanaf 2012, toen Nederland het UNESCO Verdrag ter bescherming van het Immaterieel Erfgoed ratificeerde, officieel tot het Nederlands erfgoed. Het gaat om cultuur die van generatie op generatie doorgegeven wordt. Tradities worden sinds die tijd immaterieel erfgoed genoemd.

Met het ondertekenen van het Verdrag verplichtte Nederland zich om het immaterieel erfgoed te inventariseren, zichtbaar te maken en te ondersteunen. Als directeur van het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland heeft Ineke Strouken de eerste 125 tradities op de Nederlandse inventaris geplaatst en in 2022 was ze één van de auteurs van het boek *Tradities in Brabant*.

Inmiddels is er ook een begin gemaakt met het inventariseren van de tradities in de gemeente Oirschot. Oirschot is niet alleen rijk aan materieel erfgoed, maar ook aan immaterieel erfgoed. Maar hoe ga je die tradities beschermen? Wat is hierbij de rol van de gemeente, museum en de heemkundekring? Oirschot wil het levend erfgoeddorp van de brainportregio worden. Wat kan immaterieel erfgoed hieraan bijdragen?

Dit klinkt heel beleidsmatig, maar tijdens de lezing vertelt Ineke veel over de historische achtergronden van tradities. Immers over elke traditie is een historisch verhaal te vertellen.

Ineke Strouken was 32 jaar lang directeur van het Nederlands Centrum voor Volkscultuur en het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland. Ze doet o.a. onderzoek naar tradities en heeft veel publicaties op haar naam staan. En in 2019 is het Museum de Vier Quartieren onder haar leiding heringericht en gemoderniseerd.

De lezing vindt plaats op donderdagavond 19 oktober 2023 in de Harmoniezaal van restaurant De Burgemeester, Markt 21 in Oirschot en start om 20.00 uur. Voor leden van de heemkundekring is de lezing gratis. Ook andere bezoekers zijn van harte welkom tegen een vergoeding van € 5.-.

Lezing ‘Kamgaren en Beddentijk’ Brabantse Textiel 1868-1968 ***Donderdag 16 november 2023***

Donderdag 16 november a.s. geeft Charles Boissevain de lezing ‘Kamgaren en beddentijk’ in de Harmoniezaal van restaurant De Burgemeester in Oirschot.

Spreker Charles Boissevain neemt je mee terug naar het jaar 1868. Twee families starten - los van elkaar – een textiel fabriek. De een in Eindhoven en de ander in Tilburg, maar alle twee gelegen aan de zojuist gereed gekomen spoorlijn die beide plaatsen verbindt. De Eindhovense fabriek van de familie Baekers weeft katoen, linnen en damast voor onder meer beddentijk, tentlinnen en markiezen doek. Het bedrijf maakte veel reclame, de directeuren waren actief in de diverse kringen van de fabrikanten, die steeds meer werden gedomineerd door Philips. Het bedrijfsarchief werd bij een brand vernietigd. In Tilburg concentreert Janssens de Horion zich op wollen weefsels van strijk- en kamgaren voor de kledingindustrie. Het bedrijf maakt geen reclame, dat moest de kledingindustrie maar doen. Wel is er een uitgebreid bedrijfsarchief en een bedrijfsfilm uit 1932, die deze avond wordt vertoond. De directieleden onderscheiden zich op kerkelijk, muzikaal en sociaal gebied.

Janssens de Horion Koestraat Tilburg 1953

Ondanks de inhoudelijke verschillen maakten beide fabrieken een vergelijkbare ontwikkeling door, die kenmerkend is voor een eeuw Brabantse textielproductie.

Aan de hand van beider geschiedenis – met een uitstapje naar Oirschot in de jaren vijftig - schetst de spreker een beeld van de thuisweverij en de mechanisering, de familiebedrijven en de opkomende arbeidersbeweging en tot slot de ondergang van de Brabantse textielindustrie in de jaren zeventig van de vorige eeuw.

Charles Boissevain was werkzaam in de archief- en museumwereld, is lid van Heemkundekring De Heerlijkheid Oirschot en voorzitter van de Vrienden van het Nederlands Textiel Museum in Tilburg. Van beide fabrieken onderzocht en publiceerde hij de bedrijfsgeschiedenis.

De lezing vindt plaats op donderdagavond 16 november 2023 in de Harmoniezaal van restaurant De Burgemeester, Markt 21 in Oirschot en start om 20.00 uur. Voor leden van de heemkundekring is de lezing gratis. Ook andere bezoekers zijn van harte welkom tegen een vergoeding van € 5.-.

Uitgaven en mededelingen

- 1) *Onze heemkundekring heeft een facebookaccount. U kunt ons vinden op:*

- 2) *Nieuws over de heemkundekring kunt u vinden op de website via deze link:*

www.deheerlijkheidoirschot.nl

- 3) Het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) heeft de podcast 'Afscheidsbrieven uit de oorlog' gemaakt over de 26-jarige piloot Dick Winterdijk en zijn strijd als Engelandvaarder met de Duitse bezetter. De brieven tussen Dick en verloofde Beppie maken het aangrijpende liefdesverhaal voelbaar. Te beluisteren via alle favoriete podcast apps en via www.bhic.nl/podcast.

- 4) Op dinsdag 10 oktober geeft Ria Berkvens, regio archeoloog Omgevingsdienst Zuidoost Brabant, voor Erfgoedvereniging Dye van Best een lezing over "12.000 jaar bewoningsgeschiedenis van Best aan de hand van regionaal archeologisch onderzoek". Voor info en/of aanmelden: www.dyevanbest.nl of : secretariaatdvb@gmail.com

- 5) In de 1e week van oktober staat op alle basisscholen de Kinderboekenweek centraal. Het thema van dit jaar is "Bij mij thuis". Het team educatie van Erfgoed Brabant maakte een lesbrief voor alle basisscholen die u kunt lezen en downloaden op: www.erfgoedbrabant.nl

Erfgoedcentrum De Ravenpoort

Iedere maandag kunt u van 18.30 tot 21 uur hier terecht.

U kunt ook op afspraak in de Heemkamer terecht via een mailtje aan het secretariaat.

Daarnaast is de heemkamer als proef ook overdag geopend.

Iedere 2^e woensdag van de maand kunt u er van 10.30 tot 12 uur terecht.

Woensdagochtend 11 oktober is de eerstvolgende keer.

Er blijft behoefte aan gastheren en gastvrouwen, die de bezoekers willen ontvangen. Mocht u geïnteresseerd zijn in dit leuke werk, neem dan contact op met Marina Pasmans.

Ook mensen die een poetskarweitje op zich willen nemen kunnen dit aan Marina doorgeven. Dat kan via mail: marinapasmans@hotmail.com (of telefonisch: 06-2072104).

Activiteitenkalender 2^e helft 2023

(Let op: Tussentijdse wijzigingen zijn mogelijk!)

<i>Donderdag 19 oktober 2023</i>	<i>Lezing Tradities, levend erfgoed Harmoniezaal De Burgemeester</i>
<i>Zaterdag 4 november 2023</i>	<i>Grote excursie naar Breda</i>
<i>Donderdag 16 november 2023</i>	<i>Lezing Kamgaren en beddentijk</i>
<i>Dinsdag 19 december 2023</i>	<i>Lezing Goede Luiden van Oirschot</i>